

Fenomenologie „radikální“

Fenomenologie je především metoda, a potud vlastně nenáleží do filosofie, ale spíše do arzenálu vědeckých prostředků (a tím mezi vědy, i když za samostatnou vědu ji také považovat nemůžeme). Pokud ovšem k fenomenologii patří dominantní důraz na to, jak se nám věci (skutečnosti) „dávají“ (tj. nikoli jak „jsou“), můžeme překonat onu již mnohými autory kritizovanou tendenci k „subjektivizaci“ všeho „skutečného“ tím, že radikalizujeme tzv. fenomenologickou redukci v tom smyslu, že její platnost rozšíříme z rámce lidského vědomí na veškerou skutečnost (rozumí se „pravou skutečnost“ neboli skutečnost „pravých jsoucn“). Abychom něco takového mohli podniknout, musíme si k tomu vytvořit nezbytné předpoklady. Především musíme od pouhých „hromad“ jsoucn, jimž upřeme niternost a tím niterně založenou sjednocenost, odlišit tzv. „pravá jsoucn“, která vnitřně sjednocena jsou (a to i časově) a tedy onou nebytnou „niterností“ jsou vybavena. Podle tradičně převládajícího (a předpokládaného) kauzalizmu (paukuzalizmu) lze vztah dvou takových „pravých“ jsoucn omezit 1) na „působení“ jednoho jsoucn (A) na druhé jsoucn (B), a podobně 2) na „působení“ jsoucn B na jsoucn A. Nic jiného se při setkání a vzájemném ovlivňování dvou jsoucn nemůže dít ani stát. (Obvykle se ovšem mluví o vztahu mezi příčinou a následkem, ale to je právě jedna ze základních chyb kauzalizmu. Přílišné zjednodušení tu nechává stranou, že dvě jsoucn na sebe mohou „působit“ vzájemně, a pak vzniká problém, jak to „kauzalisticky“ uchopit a vyjasnit.) Proti tomu spočívá naše pojetí v důrazu na to, že základem vztahu mezi dvěma skutečnostmi („věcmi“, „pravými jsoucn“) je to, že vůči sobě navzájem nejsou inertní, netečné, ale že jsou (mohou být) vůči sobě navzájem vnímavé, senzibilní, a to aktivně vnímavé, tj. že už sama tato vnímavost je záležitostí jejich aktivity. To pak dále znamená, že přinejmenším některé změny v průběhu jejich událostního, procesuálního dění doznávají jistých změn: každá z obou skutečností se mění jednak tím, že vůbec reaguje (neboť kdyby nebylo na co reagovat, tak by k takové reakci prostě nedošlo), a tím, že reaguje, může vyvolat další reakci na straně oné druhé skutečnosti. A pokud ona druhá skutečnost i bez toho už sama začala reagovat na tu první, může eventuelně dojít i k tomu, že reakce té první ovlivní i původní reakci té druhé, takže už nejde jen o vzájemné „ovlivnění“ obou událostí, nýbrž v rámci tohoto vzájemného ovlivnění dochází (resp. může docházet) i k vzájemnému ovlivnění jejich reakcí, a v tom i jejich vzájemných reakcí). Pak ovšem musíme předpokládat jakousi (sebeprimitivnější) intencionalitu akcí (aktivity) obou stran, a proto i jakési (sebeprimitivnější) prostředky, jaké dovolí přinejmenším některým akcím té či oné skutečnosti, aby nebyly pouze „akcemi nazdařbůh“, nýbrž akcemi nějak zacílenými, zaměřenými (a to zase buď „představeně“ anebo na základě „zkušeností“, pochopitelně třeba na velmi nízkých úrovních, kde o nějaké „vědomí“ nelze ještě vůbec mluvit).

(Písek, 061010-1.)